

**GESTALTSPELTERAPIE MET DIE ADOLESSENT IN 'N
EGSKEIDINGSITUASIE:**

'N MAATSKAPLIKE WERK PERSPEKTIEF

deur

ELIZABETH MAGRIETHA GROENEWALD

voorgelê ter vervulling van 'n deel
van die vereiste vir die graad

MAGISTER ARTIUM

in

**MAATSKAPLIKE WERK
(SPELTERAPIE)**

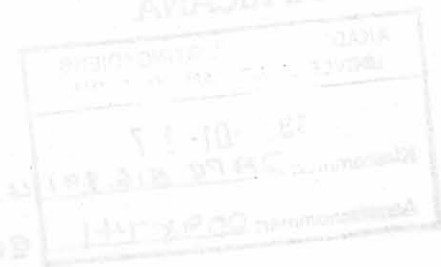
in die

Fakulteit Lettere en Wysbegeerte
Universiteit van Pretoria

STUDIELEIER: DR J P SCHOEMAN

PRETORIA

AUGUSTUS 1997

DANKBETUIGINGS

Graag wil ek hiermee my oopregte dank en waardering toonoor die volgende, wat die voltooiing van hierdie studie moontlik gemaak het, betuig:

My Heerlike Vader, wat my met Sy genade en liefde, kegorus en in staal geestel het om hierdie studie te voltooi

Dr J.P. Schreiner, my studietoeliker, vir haar meelewende en bekwaame begeleiding

My eggenoot vir sy voortdurende belangstelling en aanmoediging

En kyk in kinderogen van Louranise, Suné en Chanté wat soms mond terugstaan vir mamma se studietoed

My ouers en suster, Jenny, vir hul ondersteuning en aanmoedigings gedurende my hele akademiese loopbaan

Kollegas vir hul ondersteuning en hulp tydens die uitvoering van hierdie navorsingswerk

Die personeel en leerlinge van Hoërskool Rosenhof vir hul ondersteuning en aanmoediging

Mej Ernie Daman vir die titelwerk en May Suzette Botha vir die taal-vertaling van my skripsie

*Opgedra aan my
kosbare gesin*

DANKBETUIGINGS

Graag wil ek hiermee my opregte dank en waardering teenoor die volgende, wat die voltooiing van hierdie studie moontlik gemaak het, betuig:

- * My Hemelse Vader, wat my met Sy genade en liefde toegerus en in staat gestel het om hierdie studie te voltooi.
- * Dr J P Schoeman, my studieleier, vir haar meelewende en bekwame begeleiding.
- * My eggenoot vir sy voortdurende belangstelling en aanmoediging.
- * Ek kyk in kinderoëies van Lourense, Suné en Chanté wat soms moes terugstaan vir mamma se studietyd.
- * My ouers en sussie, Jenney, vir hul ondersteuning en aanmoediging gedurende my hele akademiese loopbaan.
- * Kollegas vir hul onderskraging en hulp tydens die uitvoering van hierdie navorsingstudie.
- * Die personeel en leerlinge van Hoërskool Rosenhof vir hul deelname aan die navorsing.
- * Mej Erika Doman vir die tikwerk en Mev Suzette Botha vir die taalversorging van die skripsie.

OPSOMMING

**GESTALTSPELTERAPIE MET DIE ADOLESSENT IN 'N
EGSKEIDINGSITUASIE:
'N MAATSKAPLIKEWERK-PERSPEKTIEF**

deur

ELIZABETH MAGRIETHA GROENEWALD

STUDIELEIER: DR J P SCHOEMAN

**DEPARTEMENT MAATSKAPLIKE WERK
M.A. (MW) SPELTERAPIE**

Die navorsing handel oor die invloed van gestaltspeltherapie op adolessente in egskeidingsituasies. Die doel van die studie was die benutting van gestalttherapie met adolessente in egskeidingsituasies, ten einde die invloed daarvan op die verwerking van die rouproses te verken.

Vier adolessente in egskeidingsituasies is deur middel van doelgerigte steekproefneming verkry uit die Landdrosgebied van Bloemfontein. Elke adolessent is deur middel van agt speltherapie sessies gelei om hul ouers se egskeiding te aanvaar. Deur onder andere verskeie vorme van spel tydens terapie sessies te benut kon elke adolessent se rouproses aangespreek word.

Daar is van die verkennende navorsingsontwerp gebruik gemaak, wat nie die formulering van hipoteses as 'n vereiste stel nie. Die navorser het egter aanbeveel dat die volgende hipotese vir verdere studie getoets kan word: "Indien die adolessent betrokke in 'n egskeidingsituasie gestaltspeltherapie ontvang sal hy gouer tot die aanvaarding van die egskeiding tydens sy rouproses kom."

SUMMARY

GESTALT PLAYTHERAPY WITH THE ADOLESCENT IN A DIVORCE SITUATION: A SOCIAL WORK PERSPECTIVE

by

ELIZABETH MAGRIETHA GROENEWAL

SUPERVISOR: DR J P SCHOEMAN

**DEPARTMENT OF SOCIAL WORK
M.A. (SW) PLAYTHERAPY**

Research has been done on the influence of gestalt playtherapy on adolescents in divorce situations. The purpose of the study was the use of gestalt playtherapy with adolescents in divorce situations, in order to determine its effect on the period of mourning.

Four adolescents in divorce situations were selected by means of purposeful test sampling in the Magisterial District of Bloemfontein. Each adolescent was assisted by means of eight gestalt playtherapy sessions to accept the divorce of his parents. By using various forms of play in the therapy sessions, each adolescent's period of mourning could be addressed.

The exploratory research model has been used which does not require the formulation of a hypothesis. The researcher however recommended that the following hypothesis be tested for future study: "If the adolescent in a divorce situation is subjected to gestalt playtherapy his acceptance of the divorce of his parents and the period of mourning could be shortened."

INHOUDSOPGAWE		BLADSY
1.	ALGEMENE INLEIDING	1
1.1	INLEIDING EN MOTIVERING TOT DIE ONDERSOEK	1
1.2	PROBLEEMFORMULERING EN AFBAKENING VAN DIE STUDIE	1
1.3	DOEL VAN DIE STUDIE	3
1.3.1	Doelstelling	3
1.3.2	Doelwitte	3
1.4	FORMULERING VAN 'N STELLING	3
1.5	NAVORSINGSMETODOLOGIE	4
1.5.1	Soort navorsing	4
1.5.2	Navorsingsontwerp	4
1.5.3	Universum en steekproef	5
1.5.4	Navorsingsprosedure en werkswyse	5
1.6	METODE VAN ONDERSOEK	5
1.6.1	Literatuurstudie	5
1.6.2	Empiriese ondersoek	6
1.7	FAKTORE WAT DIE STUDIE BEVOORDEEL EN BEMOEILIK HET	6
1.8	DEFINISIES VAN HOOFKONSEPTE	7
1.8.1	Gestaltspelterapie	7
1.8.2	Adolessensie	8
1.8.3	Rouproses	8
1.9	INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG	9

2.	GESTALTSPELTERAPIE	10
2.1	INLEIDING	10
2.2	DOELSTELLING VAN GESTALTTERAPIE	11
2.3	BEGINSELS IN GESTALTTERAPIE	11
2.3.1	Holisme	11
2.3.2	Homeostase	12
2.3.3	Figuurvoorgrond	12
2.3.4	Bewustheid	12
2.3.5	Polariteite	12
2.3.6	Kontakgrens	13
2.3.7	Kontakgrensversteurings	13
2.3.7.1	Introjeksie	13
2.3.7.2	Projeksie	13
2.3.7.3	Retrofleksie	14
2.3.7.4	Defleksie	14
2.3.7.5	Samevloeiing	14
2.4	WERKSWYSES IN GESTALTTERAPIE	14
2.4.1	Semantiese opklarings	14
2.4.2	Die stel van vrae	15
2.4.3	"Topdog/underdog"	15
2.4.4	Die leë-stoeltegniek	15
2.4.5	Drome	16
2.4.6	Pendeltegniek	16
2.4.7	Roosboomtegniek	16
2.4.8	Die monsterbenutting	17
2.4.9	Hantering van aggressie	18
2.4.9.1	Bewustheid	18
2.4.9.2	Luister	18
2.4.9.3	Uitdrukking en behoud van negatiewe energie	18
2.4.9.4	Erkenning van gevoelens	18
2.4.9.5	Vra verskoning	18
2.4.9.6	Gee toestemming aan die kind om te kritiseer	19

3.2	IMPLIKASIE VAN	2.4.9.7	Uitdrukking van gevoelens	19
	ONTWIKKELING	2.4.9.8	Bemagtig die kind	20
3.2.1		2.4.9.9	Selfvertroeteling	20
		2.4.10	Selfkoestering	21
		2.4.11	Projeksies	21
		3.2.4	Oordbeavorming	41
2.5	TERAPEUTIESE VERHOUDING			22
		2.5.1	Verantwoordelikheid	23
		2.5.2	Keuses	23
3.3	3.3.1	2.5.3	Beheer	24
		2.5.4	Grense	24
		2.5.5	Weerstand	26
		3.3.1.2	Fantasieer	45
2.6	TERAPEUTIESE PROSES			28
		2.6.1	Kontakfunksies	28
		2.6.2	Bou van die sin vir die self	28
		2.6.3	Emosionele uitdrukking	29
		2.6.4	Selfonderhouding en vertroeteling	30
		3.3.1.3	Hoop en onderhandelings	30
2.7	VORME VAN SPEL			31
		2.7.1	Gedramatiseerde spel	31
		2.7.2	Skeppende spel	31
		2.7.2.1	Kleiwerk	31
		2.7.2.2	Tekeninge	32
		2.7.2.3	Sand	35
		2.7.2.4	Briewe	36
		2.7.3	Bibliospel	36
		2.7.3.1	Briewe	37
		2.7.3.2	Padkaart	37
		2.7.3.3	Gedigte	37
2.8	SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING			37
3.4	VLAKE VAN EGSKEIDING EN DIE ADOLESSENT			51
3.	EGSKEIDING EN DIE ADOLESSENT			39
		3.4.2	Wetlik	51
3.1	INLEIDING			39

3.2	IMPLIKASIES VAN 'N EGSKEIDING OP 'N ADOLESSENT SE	33
	ONTWIKKELING	39
3.2.1	Egosentrisme	40
3.2.2	Empatie	40
3.2.3	Skeiding - individualisering	40
3.2.4	Oordeelsvermoë	41
3.2.5	Seksuele ontwikkeling	41
3.2.6	Selfbeeld	42
3.3	DIE ADOLESSENT EN DIE ROUPROSES	44
3.3.1	Stadiums in die rouproses: Kubler - Ross	45
3.3.1.1	Ontkenning	46
3.3.1.2	Fantaseer	46
3.3.1.3	Vrees en angs	46
3.3.1.4	Aggressie	47
3.3.1.5	Skuldgevoelens	48
3.3.1.6	Droefheid	49
3.3.1.7	Depressie	49
3.3.1.8	Hoop en onderhandeling	50
3.3.1.9	Aanvaarding	50
3.3.2	Fases in die rouproses: Parkes en Bowlby	50
3.3.2.1	Eerste fase: Gevoelloosheid	50
3.3.2.2	Tweede fase: Verlange	51
3.3.2.3	Derde fase: disorganisasie en wanhoop	51
3.3.2.4	Vierde fase: re-organisasie	51
3.3.3	Take in die rouproses: Worden	51
3.3.3.1	Om die realiteit van verlies te aanvaar	51
3.3.3.2	Om die pyn van die verlies te ervaar	52
3.3.3.3	Om aan te pas by 'n nuwe omgewing	52
3.3.3.4	Om emosionele energie te onttrek en dit in ander verhoudings te belê	53
3.4	VLAKKE VAN EGSKEIDING EN DIE ADOLESSENT	53
3.4.1	Emosioneel	53
3.4.2	Wetlik	54
3.4.3	Ekonomies	55

3.4.4	Mede-ouerskap	55
3.4.5	Gemeenskap	56
3.4.6	Psigies	56
3.5	TERREINE WAAROP DIE ADOLESSENT VERLIES ERVAAR	56
3.5.1	Verlies van vertrouwe en geloof	57
3.5.2	Verlies van die ouerlike eenheid	57
3.5.3	Verlies van die moeder soos sy vóór die egskeiding was	57
3.5.4	Verlies van die vader soos hy vóór die egskeiding was	57
3.5.5	Verlies van die gemeenskap soos dit vóór die egskeiding was	58
3.5.6	Verlies van die adolessent soos hy vóór die egskeiding was	58
3.5.7	Verlies aan sekuriteit	59
3.6	FAKTORE WAT DIE ROUPROSES VAN DIE ADOLESSENT VERGEMAKLIK	59
3.7	SAMEVATTING	62
4.	NAVORSINGSBEVINDINGE	64
4.1	INLEIDING	64
4.2	GEVALLESTUDIE 1: NELLIE	65
4.3	GEVALLESTUDIE 2: RIETA	71
4.4	GEVALLESTUDIE 3: SUSAN	79
4.5	GEVALLESTUDIE 4: HEIN	86
4.6	SAMEVATTING	93
5.	SAMEVATTING, BEVINDINGE EN AANBEVELINGS	94
5.1	INLEIDING	94

5.2	EVALUERING VAN DOELSTELLING EN DOELWITTE	94
5.3	BEVINDINGE	95
5.4	AANBEVELINGS	96
5.4.1	Opleiding van gemeenskap	96
5.4.2	Ouerbegeleiding	96
5.4.3	Bemagtiging	97
5.4.4	Gestaltspelterapie tegnieke	97
5.4.5	Toesig en beheer	97
5.4.6	Toekomstige navorsing	97
5.5	SLOTOPMERKING	98
TABEL 2.1	RIETA - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF	73
TABEL 2.2	RIETA - EMOSIONELE UITDRUKKING	73
TABEL 2.3	RIETA - EMOSIONELE UITDRUKKING	73
TABEL 2.4	RIETA - EMOSIONELE UITDRUKKING	74
TABEL 2.5	RIETA - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING	75
TABEL 2.6	RIETA - AFSLUITING	76
TABEL 3.1	SUSAN - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF	79
TABEL 3.2	SUSAN - EMOSIONELE UITDRUKKING	80
TABEL 3.3	SUSAN - EMOSIONELE UITDRUKKING	81
TABEL 3.4	SUSAN - EMOSIONELE UITDRUKKING	82
TABEL 3.5	SUSAN - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING	83
TABEL 3.6	SUSAN - AFSLUITING	84
TABEL 4.1	HEIN - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF	86
TABEL 4.2	HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING	87
TABEL 4.3	HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING	88
TABEL 4.4	HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING	90
TABEL 4.5	HEIN - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING	91
TABEL 4.6	HEIN - AFSLUITING	92

LYS VAN TABELLE

BLADSY

1. ALGEMENE INLEIDING		
TABEL 1.1	: NELLIE - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF	65
TABEL 1.2	: NELLIE - EMOSIONELE UITDRUKKING	66
TABEL 1.3	: NELLIE - EMOSIONELE UITDRUKKING	67
TABEL 1.4	: NELLIE - EMOSIONELE UITDRUKKING	68
TABEL 1.5	: NELLIE - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING	69
TABEL 1.6	: NELLIE - AFSLUITING	70
2. RIETA		
TABEL 2.1	: RIETA - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF	71
TABEL 2.2	: RIETA - EMOSIONELE UITDRUKKING	72
TABEL 2.3	: RIETA - EMOSIONELE UITDRUKKING	73
TABEL 2.4	: RIETA - EMOSIONELE UITDRUKKING	74
TABEL 2.5	: RIETA - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING	75
TABEL 2.6	: RIETA - AFSLUITING	76
3. SUSAN		
TABEL 3.1	: SUSAN - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF	79
TABEL 3.2	: SUSAN - EMOSIONELE UITDRUKKING	80
TABEL 3.3	: SUSAN - EMOSIONELE UITDRUKKING	81
TABEL 3.4	: SUSAN - EMOSIONELE UITDRUKKING	82
TABEL 3.5	: SUSAN - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING	83
TABEL 3.6	: SUSAN - AFSLUITING	84
4. HEIN		
TABEL 4.1	: HEIN - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF	86
TABEL 4.2	: HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING	87
TABEL 4.3	: HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING	88
TABEL 4.4	: HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING	90
TABEL 4.5	: HEIN - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING	91
TABEL 4.6	: HEIN - AFSLUITING	92